

TABLO ve GRAFİKLER

Epidemiyoloji Konferansları Serisi
14.05.2015

Prof. Dr. Bahar GÜÇİZ DOĞAN, HÜTF
Halk Sağlığı AD.

Neden gerekli?

Tablo ve grafikler araştırma sonucunda elde edilen **verilerin sayısal olarak anlaşılabilir** bir şekilde sunulmasını sağlayan araçlardır.

Değişkenler arasındaki ilişkilerin **görsel olarak** da anlaşılmasına hizmet ederler.

Verilerin **analizini ve yorumlanmasını kolaylaştırırlar.**

Karmaşık sonuçların “okunabilir” biçimde sunulmasına yardım ederler.

Tablolar, **grafik çiziminde kaynak** olarak kullanıldığı için de önemlidir.

Kullanım amaçları

Verilerin işlenmesi

- Düzenlemede
sınıflama,
temizlik
- Özetlemede
bir araya getirme
- İleri incelemede
 - Eğilimler (trends)
 - İlişkiler (relationships)
 - Hatalar (errors)

Verilerin sunulması

- İletmede
 - makale
 - poster
 - ekran üzerinde
 - statik ↔ animasyon

Tablolar

- * Verilerin **bir araya getirilmesi, özetlenmesi ve görsel sunumu** için
- * Her tablo içinde bulunduğu **metinden bağımsız** olarak, tek başına, **açıklayıcı nitelikte** olmalıdır.
- * Her tablo okuyucuya **tam, açık ve çabuk anlaşılabilir** özellikte **bilgi** sunmalıdır.

Değişken Türleri

NİCELİKSEL (SAYISAL)

- Kesikli
 - Sayı, tarih, vaka sayısı...
- Sürekli
 - Ağırlık, uzunluk, Hb...

Değişken Türleri

NİTELİKSEL

- **Dikotom**
 - **Cinsiyet, hastalık var/hastalık yok....**
- **Nominal**
 - **Din, uyruk, göz rengi...**
- **Ordinal**
 - **Sosyal sınıf, kanser evresi...**

Tablo Yapım Kuralları

- Her tablonun bir **numarası ve başlığı** olmalıdır. Başlık ***ne, nerede, ne zaman*** sorularına yanıt vermelidir.
- **Satır ve sütunların başlıkları** olması gerekir. Ayrıca kullanılan **birimlerin** de belirtilmesi gerekir (yıl, mg/dl, hız 1000'de).
- **Her tabloda satır veya sütun toplamları** ile tablonun amacına uygun olan yüzdelerin (satır veya sütun) verilmesi gereklidir.
- Tablo orijinal değilse **kaynak** belirtilmelidir.

Tablo Yapım Kuralları

- Genellikle **bağımsız değişkenler** sıralarda, **bağımlı değişkenler** **sütunlarda** yer alır.
- Tablodaki değişkenlerin ve alt grupların adları ve varsa birimleri **kısa, anlamlı** biçimde verilmelidir. Kodlar, kısaltmalar ve sembollerin açıklamaları mutlaka tablo altında **dipnot** olarak verilmelidir.
- Tablonun **amacına uygun** olan yüzdelerin verilmesi gerekir.
- **Tabloya dahil edilmeyen kişiler** varsa dipnotta belirtilmelidir.

Tablo Yapım Kuralları

- **Çok sayıda değişken** konunun anlaşılmasını güçleştirir.
- Değişkenlerin **alt grupları da çok fazla veya az** olmamalıdır.
- Tüm gözlerde ve toplamlardaki **sayılar kesirli ise** kesir haneleri aynı olmalıdır.
- Tablonun sıra ve sütunları arasında **yeterli aralık** bırakılarak sayıların çok karışık biçimde görülmesi engellenmelidir.
- Çok fazla veri içeren tablo yerine, **çok sayıda ve daha az veri içeren** tablolar tercih edilmelidir.

Tablo Türleri

1. Marjinal (Tek değişkenli tablo)

2. Çapraz tablo

İki Değişkenli

Bağımlı değişkenin bir bağımsız değişken ile ilişkisi

Üç Değişkenli

İkinci bağımsız değişkenin etkisi kontrol edilerek bağımlı değişkenin bir bağımsız değişken ile ilişkisi

Verilerin Gruplanması

- # Birbirinden **bağımsız kategoriler** olmalıdır.
- # Önce **çok sayıda kategori** yaratılır, sonra gerekirse birleştirilir.
- # Genellikle **4-8 grup** oluşturulur (kural değil)
- # Biyolojik veya doğal olarak anlamlı olan gruplamalar yapılmalıdır.
- # Bilinmeyen/yanıtsız kategorisi genellikle vardır.

Tek değişkenli tablo

Tablo 1. Araştırmaya katılanların sistolik kan basınçlarına göre dağılımı (Keçiören TSM* Bölgesi, Nisan 2014)

Sistolik kan basıncı	Sayı/n	Yüzde/%
<100		
101-120		
121-140		
141-160		
161-180		
181, +		
Toplam		

* Toplum Sağlığı Merkezi

İki değişkenli tablo

Tablo 2. Araştırmaya katılanların yaşlarına göre hipertansiyon prevalansı (Keçiören TSM* Bölgesi, Nisan 2014)

Yaş grupları	HİPERTANSİYON				Toplam	
	Olan		Olmayan		n	%
	n	%	n	%		
40-49						
50-59						
60-69						
70, +						
Toplam						

* Toplum Sağlığı Merkezi

(Satır yüzdeleri alınmalıdır.)

Üç değişkenli (kontrol) tablosu

Tablo 3. Araştırmaya katılanların yaş ve cinsiyetlerine göre hipertansiyon prevalansı (Keçiören TSM* Bölgesi, Nisan 2014)

Cinsiyet	Yaş grupları	Hipertansiyonu olan		Hipertansiyonu olmayan		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
Erkek	40-49						
	50-59						
	60-69						
	70, +						
	Ara toplam						
Kadın	40-49						
	50-59						
	60-69						
	70, +						
	Ara Toplam						
Genel Toplam							

* Toplum Sağlığı Merkezi

(Satır yüzdeleri alınmalıdır.)

Prof. Dr. Bahar GÜÇİZ DOĞAN, HÜTF
Halk Sağlığı AD.

Örnekler...

Tablo 1. Araştırmaya katılan huzurevi sakinlerinin sigara içme durumlarına göre akciğer kanseri tanısı alma durumlarının dağılımı (Ankara, 1996)

Halen sigara içme durumu	Akciğer kanseri			
	Var		Yok	
	n	%	n	%
Evet	146	73,0	54	27,0
Hayır	30	15,0	170	85,0
Toplam	178	44,5	222	55,5

Tablo 13. Çocuk cinsiyeti ve gebelik arasında ilişki

Çocuğun cinsiyeti	Gebe	Gebe değil	Toplam	%
Erkek	31	115	146	41,3
Kız	44	137	181	58,7
Toplam	75	252	327	100,0

Tablo 14. Raşitizmin güneşle ilişkisi

Güneş alma	RAŞİTİZM		Toplam
	Var	Yok	
Yeterli güneş	17	206	223
Yetersiz güneş	15	120	135
Toplam	32	326	358

$$\chi^2 = 0,864$$

$$P = 0,50 - 0,30$$

Tablo 15. Yeterli ve yetersiz beslenme durumuna göre cinsiyet dağılımı

Beslenme şekli	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Yeterli beslenme	137	161	298
Yetersiz beslenme	27	33	60
Toplam	164	194	358

$$\chi^2 = 0,438$$

$$P > 0,50 - P < 0,70$$

TABLO 5: BORNOVA İLÇESİNDEKİ KURUMLARIN ÇALIŞMALARI (OCAK-MAYIS 1994)

KURUMUN ADI	BAĞIŞIKLAMA HİZMETLERİ %								AİLE PLANLAMASI HİZMETLERİ		
	NÜFUS	PLK. SAYISI	DBT 1	DBT 2	DBT 3	KIZA-MIK	TETA-NOZ	TETA-NOZ	RI A	HA P	CON-DOM
ALTINDAĞ AÇSAP MRK.	29264	3714	89	112	114	80	52	31	178	236	354
BORNOVA AÇSAP MRK.	36134	6093	86	90	92	83	54	46	422	469	494
ÇAMDIBİ AÇSAP MRK.	27108	6021	116	119	121	128	67	54	252	271	227
ALTINDAĞ SAĞ.OCA.	24250	7102	86	102	113	83	77	54	8	117	58
ATATÜRK SAĞ.OCA.	21783	4607	86	66	68	78	56	25	13	96	99
ÇAMDIBİ 1 NO.LU	29849	6676	97	105	103	109	86	70	58	310	269
ÇAMDIBİ 2 NO.LU	16896	7578	76	88	96	100	71	54	-	38	34
DOĞANLAR SAĞ.OCA.	9072	2350	146	152	104	113	148	99	21	70	51
ERGENE SAĞ.OCA.	21246	3365	55	55	64	66	20	12	33	38	61
EVKA-3 SAĞ.OCA.	7220	2862	91	96	109	119	72	60	-	99	69
KIZILAY SAĞ.OCA.	14574	5113	86	103	110	93	74	49	38	201	210
MERKEZ SAĞ.OCA.	31960	12500	51	56	56	72	27	22	-	69	81
NALDÖKEN SAĞ.OCA.	7056	2856	87	91	99	129	97	46	23	112	86
ÖZKANLAR SAĞ.OCA.	12979	9003	83	95	85	94	73	61	104	137	270
PINARBAŞI SAĞ.OCA.	16395	3867	92	95	101	105	76	57	58	145	199
TOPLAM	306146	83707	88	95	96	97	70	49	1408	2408	2582

Tablo 5. Yürümeye Başlama Yaşına ve Stronsiyum Bölgelerine Göre Raşitizm Durumu.

Yürümeye Başlama Yaşı	Bölge	Raşitizm Bulgusu				Toplam	Test Sonucu
		Olan		Olmayan			
		Sayı	%	Sayı	%		
12 Ay ve Önce	1 *	59	28,1	151	71,9	210 222 402 84	$\chi^2=23,05$ $p<0,00001$
	2 *	45	20,3	177	79,7		
	3	49	12,2	353	87,8		
	T	153	18,3	681	81,7		
13 - 18 Ay	1 *	82	30,0	191	70,0	273 206 425 904	$\chi^2=15,02$ $p<0,001$
	2	32	15,5	174	84,5		
	3	90	21,2	335	78,8		
	T	204	22,6	700	77,4		
19 Ay ve Sonra	1 *	16	41,0	23	59,0	39 19 42 100	$\chi^2=6,61$ $p<0,05$
	2	9	47,4	10	52,6		
	3	8	19,0	34	81,0		
	T	33	33,0	67	67,0		
13-18 Aylık Olup Daha Yürümedi	1	9	42,9	12	57,1	21 15 30 66	$\chi^2=1,7$ $p>0,05$
	2	4	26,7	11	73,3		
	3	14	46,7	16	53,3		
	T	27	40,9	39	59,1		

* : Fark yaratan gruplar

Tablo 10. Emzikli kadınlarda gebe kalınan ay ile yaş grupları arasında korelasyon

Doğumdan sonra emzirirken gebe kalınan ay	Kadınların yaş grupları				
	22'den az	23-26	27-30	31'den çok	Toplam
2-4	10	1	3	1	15
5-7	8	4	1	0	13
8-10	5	2	1	3	11
11-13	5	6	3	0	14
14-16	4	3	1	1	9
17-19	3	3	3	1	10
20-22	0	0	1	0	3
Toplam	35	19	13	8	75
	r : 0,20				

Tablo 6. Kadınların çocuk sayısına göre gebe kaldıklarında tercihleri

Çocuk sayısı	Doğururum	Aldırtırım	Bilmiyor	Toplam
0	25 (12.2)	6 (16.7)	2 (4.1)	33
1	41 (23.8)	13 (32.4)	10 (7.8)	64
2	30 (46.1)	67 (62.7)	19 (15.2)	124
3	18 (31.6)	56 (43.0)	11 (10.4)	85
4	7 (13.7)	28 (18.8)	2 (4.5)	37
5 ve üzeri	4 (5.6)	11 (7.6)	0 (1.8)	15
Toplam	133	181	44	358

$$\chi^2 = 71,39$$

$$P < 0,001$$

Tablo 7. Daha önce kürtaj olanların gebe kalırlarsa tercihleri

Daha önce kürtaj?	Gebe kalırsa ne yapacak?			
	Doğururum	Aldırtırım	Bilmiyor	Toplam
Evet	10 (56.5)	128 (76.8)	14 (18.7)	152
Hayır	123 (76.5)	53 (104.2)	30 (25.3)	206
Toplam	133	181	44	358

$\chi^2 = 127,66$
 $P < 0,001$

Tablo 8. Kadınların kürtaj olma durumuna göre kullandıkları kontraseptif yöntemler

Kullanılan kontraseptif yöntem	Şimdiye kadar kürtaj olmuş mu?		
	Evet	Hayır	Toplam
Kullanmıyor	21 (36.0)	58 (43.0)	79
Etkin yöntem kullanıyor	86 (69.7)	67 (83.3)	153
Etkisi kısıtlı yöntem kullanıyor	56 (57.4)	70 (68.6)	126
Toplam	133	181	358

$\chi^2 = 24,27$
P < 0,001

Tablo 3. Sıhhiye sınıfı erbaş ve erlerin mutlaka bilmesi gereken konuların hekimler tarafından değerlendirilmesi

Konular	Erbaşlar mutlaka bilmeli		Erler mutlaka bilmeli	
	Sayı	%	Sayı	%
Kanamada ilkyardım	166	98.2	152	89.9
Nabız sayma	164	97.0	145	85.5
Ateş ölçme	162	95.9	143	84.6
Tansiyon ölçme	162	95.9	142	84.0
Yaralıyı taşıma	157	92.9	141	83.4
Turnike uygulama	156	92.3	130	76.9
Solunum yapamayan kişiye ilkyardım	156	92.3	120	71.0
Pansuman yapma	149	88.2	120	71.0
İ.M. enjeksiyon yapma	150	88.8	116	68.6
Ağır yaralıyı değerlendirme	146	86.4	110	65.1
Omurga travmalarında ilkyardım ve hastayı taşıma	150	88.8	106	62.7
Önemli organlar ve yerleri	145	85.8	106	62.7
Bilinç kaybı, şokta ilk yardım	144	85.2	106	62.7
Suni solunum yapma	142	84.0	98	58.0
Önemli damarlar ve yerleri	135	79.9	97	57.4
Donmalarda ilk yardım	130	76.9	94	55.6
Kırıkta ilk yardım	129	76.3	93	55.0
Yanıklarda ilk yardım	129	76.3	91	53.9
Kalp masajı yapma	128	75.7	88	52.1
Atel bağlama	124	73.4	75	44.4
Muayene için gelen hastaya davranış tarzı	121	71.6	65	38.5
Elektrik çarpmasında ilk yardım	121	71.6	65	38.5
Serum takibi yapma	117	69.2	62	36.7
Serum takma	115	68.0	60	35.5
Sıhhiye ile ilgili malzemeler hakkında bilgi	114	67.5	57	33.7
Kayıt tutma ve yazışma	109	64.5	54	32.0
İ.V. enjeksiyon yapma	107	63.3	49	29.0
Matbu formları tanıma	105	62.1	48	28.4
Bazı ilaçları tanıma	99	58.6	46	27.2
Damardan kan alma	96	56.8	43	25.4
Tedavi altındaki hasta takibini yapma	94	55.6	37	21.9
Önemli kemikler ve yerleri	85	50.3	35	20.7
Tahliye sistemi, sevk zinciri hakkında bilgi	85	50.3	29	17.2
TSK'da sık görülen hastalıklarda koruyucu önlemleri, kişisel hijyen uygulamalarını askerlere anlatabilecek kadar bilme	75	44.4	24	14.2

Tablo 2. Öğrencilerin ailelerinin sosyodemografik özellikleri.

Ailelerinin Sosyodemografik Özellikleri	Düşük n=261 %	Orta n=150 %	Yüksek n=152 %	Toplam n=563 %
Anne Eğitimi				
Okur yazar değil	18.8	0.7	-	8.8
Okur yazar	26.6	3.3	3.3	14.0
İlköğrenim mezunu	49.5	66.7	22.4	46.8
Lise mezunu	4.7	21.3	21.1	13.6
Üniversite mezunu	0.4	8.0	53.2	16.8
Baba Eğitimi				
Okur yazar değil	3.1	-	-	1.4
Okur yazar	16.1	2.7	1.3	8.5
İlköğrenim mezunu	62.7	38.3	12.5	42.4
Lise mezunu	15.7	32.8	17.8	20.9
Üniversite mezunu	2.4	26.2	68.4	26.8
Anne Mesleği				
Ev hanımı	96.0	88.0	40.7	78.9
Memur	0.8	9.3	50.0	16.5
İşçi	1.2	0.7	-	0.7
Esnaf	1.2	-	3.3	1.4
Emekli	0.8	1.3	5.3	2.1
Diğer	-	0.7	0.7	0.4
Baba Mesleği				
Memur	9.8	25.5	70.6	30.6
İşçi	29.9	30.9	4.7	23.3
Esnaf	11.4	22.2	14.0	15.0
Emekli	7.5	9.4	4.7	7.2
İşsiz	1.6	1.3	0.7	1.3
Çiftçi	25.3	1.3	2.0	12.5
Serbest	11.0	6.7	2.0	7.4
Diğer	3.5	2.7	1.3	2.7
Aile Tipi				
Çekirdek	70.5	89.3	92.2	81.4
Geniş	26.1	10.0	3.9	15.8
Parçalanmış	3.4	0.7	3.9	2.8
Sosyo-ekonomik Durum				
İyi	30.3	70.7	70.4	51.9
Orta	52.5	27.3	28.9	39.4
Kötü	17.2	2.0	0.7	8.7

*Her soruya verilen diğer yanıtlar "0" puan olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 3. Yaşlıların Genel Sağlık Durumlarını Algılamalarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Değişken (n=62)	ERKEK		KADIN		TOPLAM	
	n	%*	n	%*	n	%*
İyi	15	36.6	7	35.0	22	36.1
Normal	20	48.8	9	45.0	29	47.5
Kötü	6	14.6	4	20.0	10	16.4
Toplam	41	100.0	20	100.0	61	100.0

$X^2=0.286$ $p= 0.867$

%* Kolon yüzdesi

GRAFİKLER

Sayısal verilerin koordinatlar yardımı ile gösterilmesine **grafik** denir.

Grafik yapım kuralları

- Her grafiğin **kendi kendisini açıklayıcı**, okuyucuya metni **okumadan bilgi verici nitelikte** olması gerekir.
- Eksenler **verilere uygun şekilde** tanımlanmalıdır.
- **Yatay eksen**de bağımsız değişken, **dikey eksen**de bağımlı değişken yer alır; yatay eksene göre dikey eksenin **değişimi incelenir**.

Grafik yapım kuralları

- Her grafiğin **ne, nerede, ne zaman** sorularına cevap veren bir **başlığı** olmalıdır. Bazı açıklamalar **dipnot** halinde de verilebilir.
- Dikey ve yatay eksenlerin gösterdikleri **değişkenler** ve varsa bunların **birimleri** açık biçimde belirtilmelidir.
- Her grafikte farklı çizgi, örüntü, renk gibi veri gösterme araçlarının ne anlama geldiğini açıklayan bir **anahtar** bulunmalıdır.

Grafik yapım kuralları

- Grafik **çok sayıda çizgi veya eğrilerle** karmaşık hale dönüştürülmemelidir (aynı grafikte çok sayıda özellik gösterilmemeli).
- Grafikler genellikle önemli verilerin özetlerini, vurgulayan noktalarını göstermek amacıyla düzenlenirler. Bu bakımdan **çok ayrıntı vermek doğru değildir.**

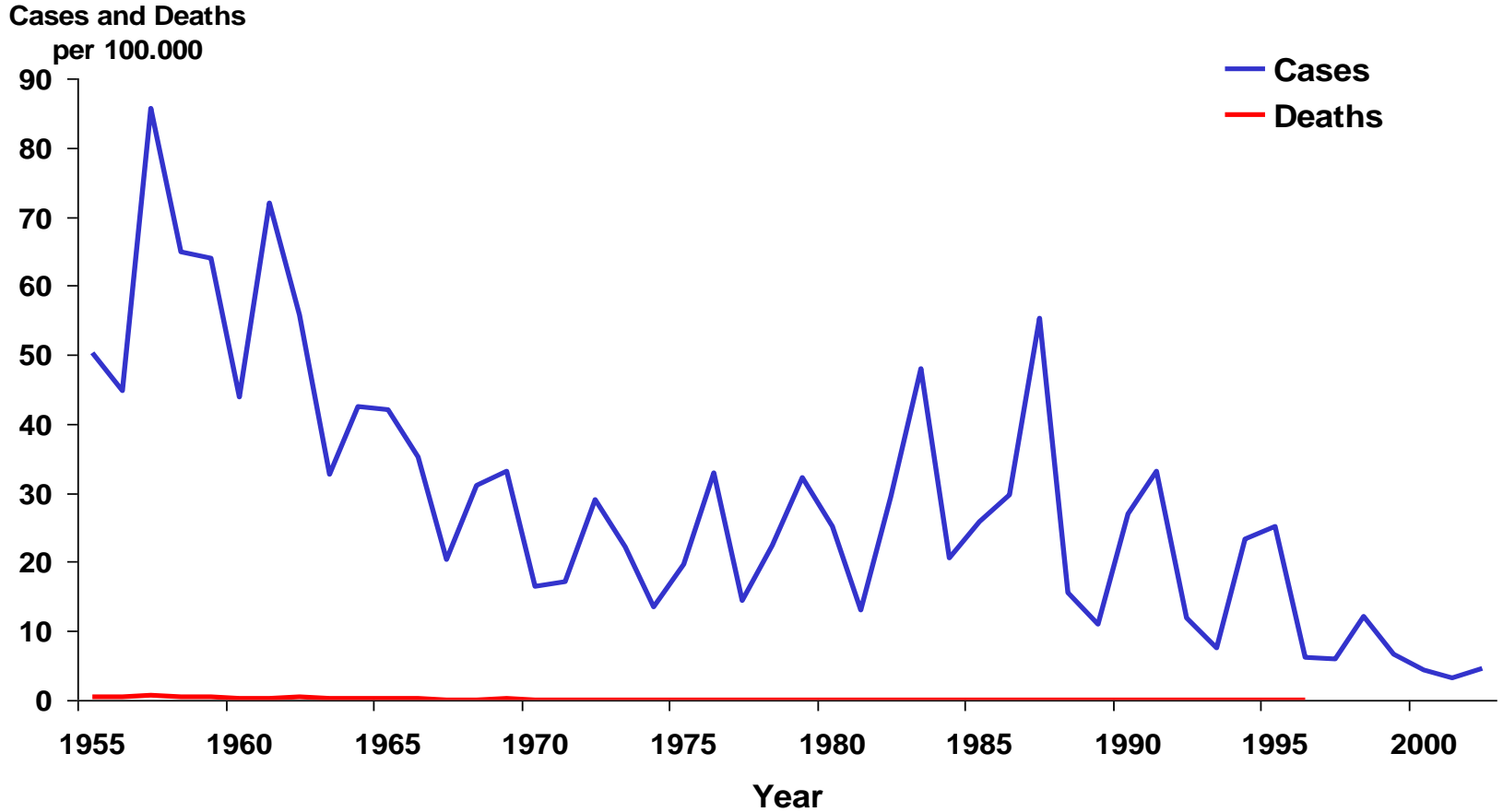
Grafik yapım kuralları

- **Yüzdeler** genellikle sayı olarak grafik üzerinde gösterilmezler.
- Bilimsel yayınlarda **tablosuz grafik olmaz.**
- Eksenlerdeki **birimlerin aralıkları** iyi seçilmelidir.
- Histogram türü grafiklerde **alanlar eşit** olmalıdır.

Temel grafik Türleri

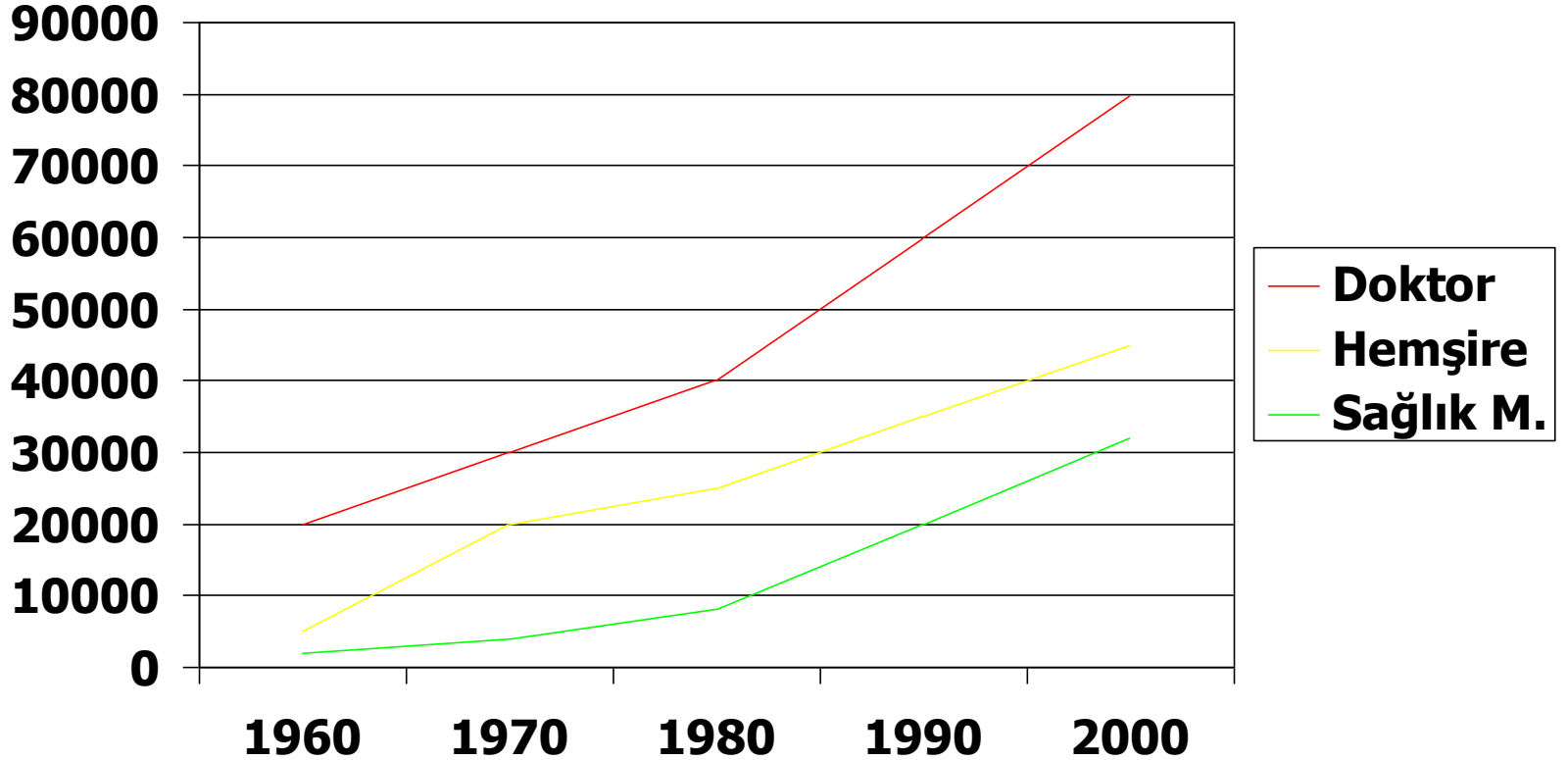
- **Çizgi grafik:** Genellikle **sürekli bir değişkenin** zaman içinde değişimini (trend) gösterir.
- **Histogram/frekans poligonu:** Sürekli bir değişkenin sıklık dağılımını gösterir.
- **Çubuk grafik:** Yatay ya da dikey yapılabilir. **Kesikli** verilerde kullanılır.
- **Pay grafik:** Dilimlerin büyüklüğü, olaylara katılım paylarına orantılıdır.

Aritmetik ölçekli çizgi grafiği

Sıklıklar dikey ekseninde gösterilir; hız, sayı, yüzde şeklinde olabilir.

Yığılımlı (kümülatif) sıklık grafiği

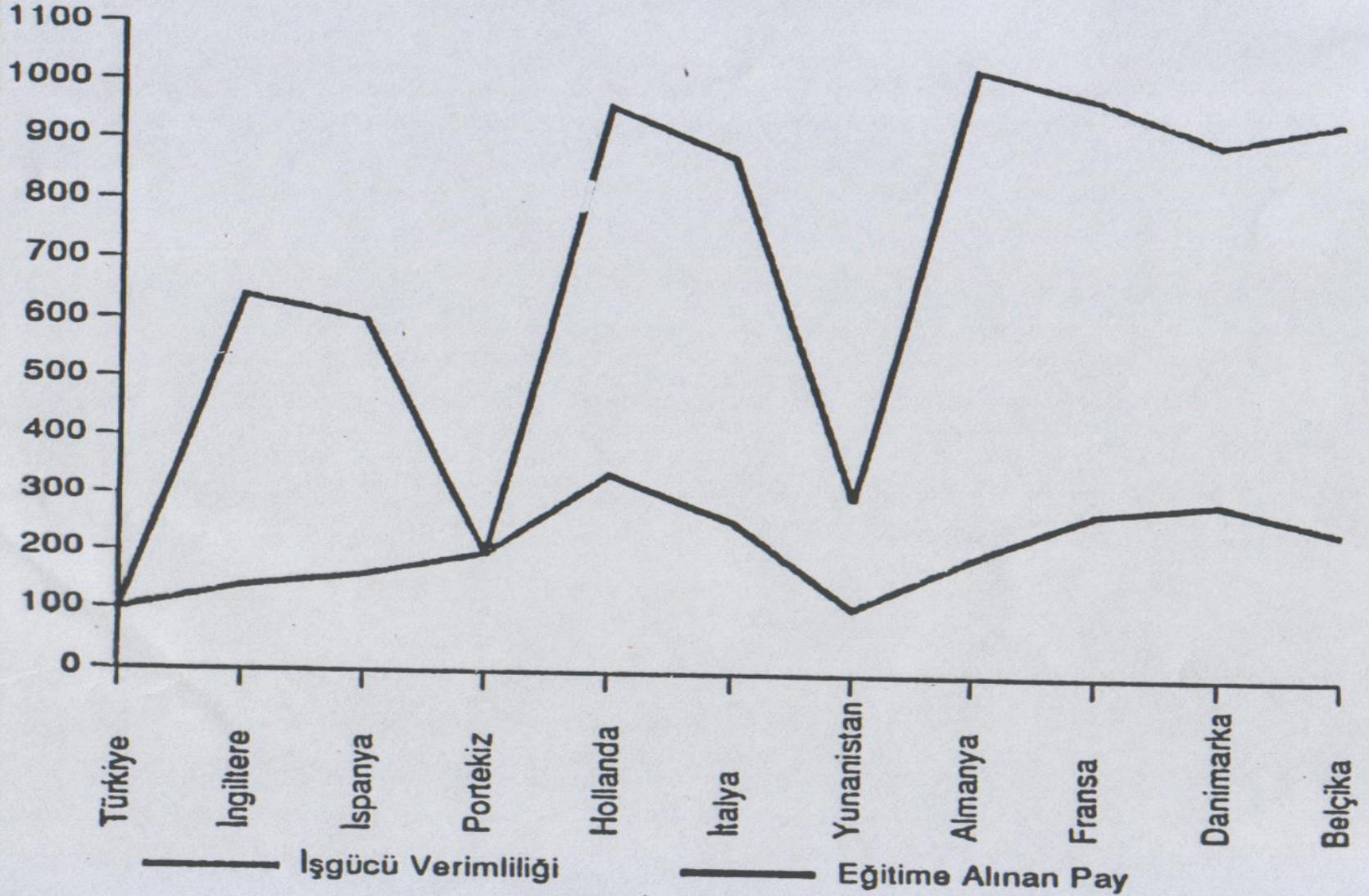

Grafik 2. Türkiye’de son 40 yılda sağlık personelinin durumu, 1960-2000.

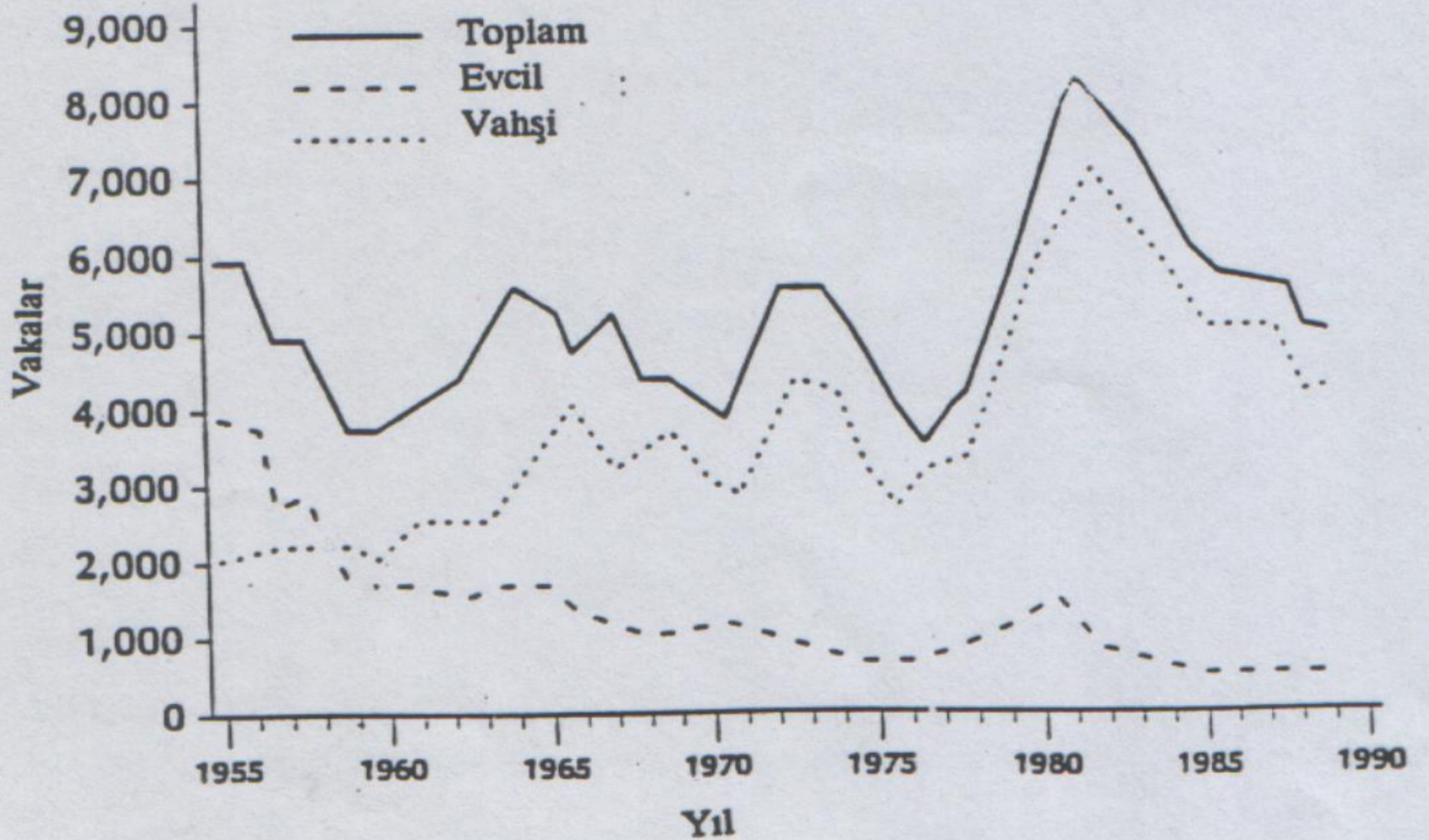
Bu tür grafikler her zaman artış gösterir.

GRAFİK - 2

ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE EĞİTİME AYRILAN PAYLAR
ve İŞGÜCÜ VERİMLİLİĞİ

ŞEKİL 4.4
Bildirilen yıla göre yabancı ve evcil hayvanlarda kuduz,
ABD ve Puerto Riko, 1955-1989

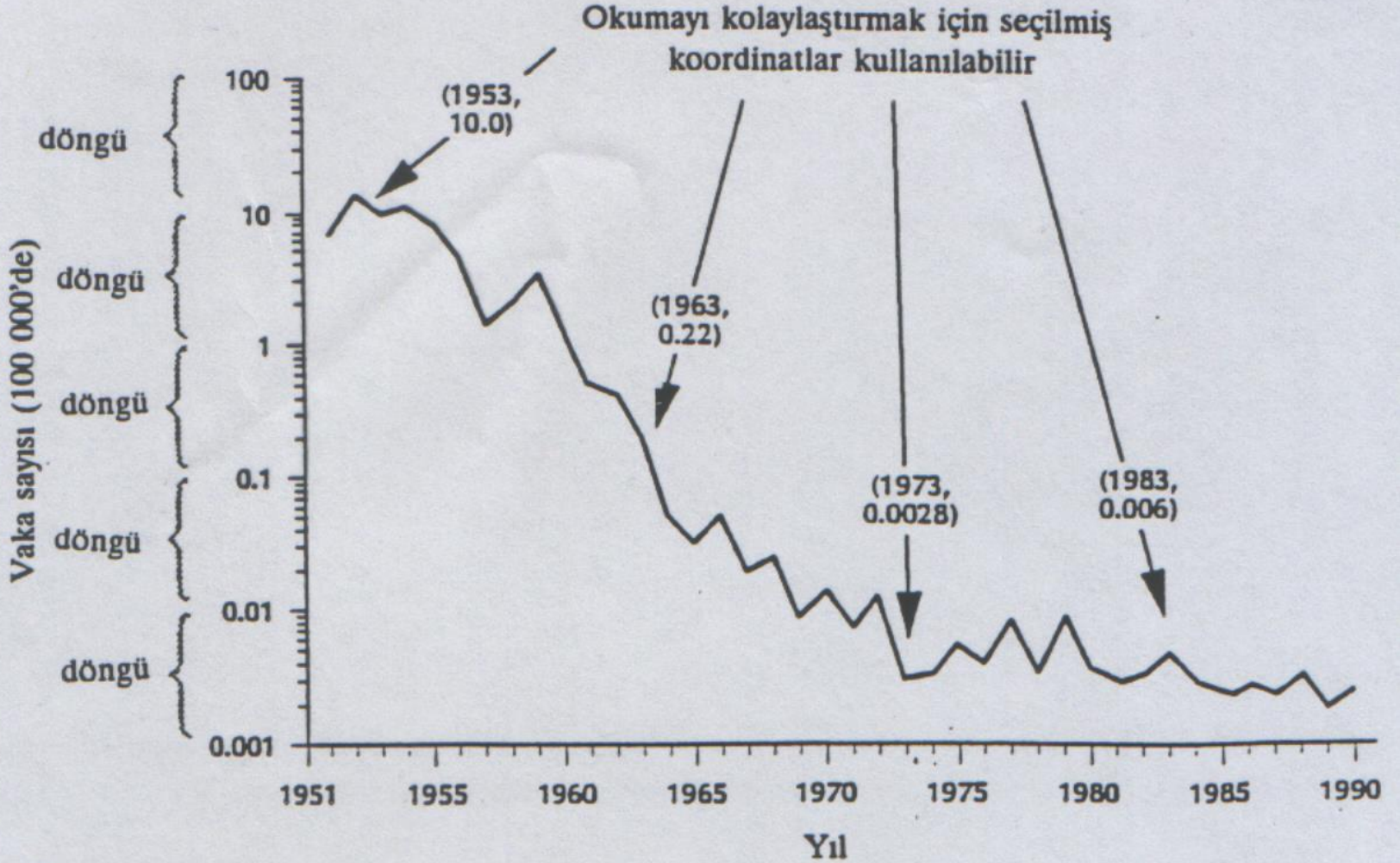

Semilogaritmik çizgi grafiği

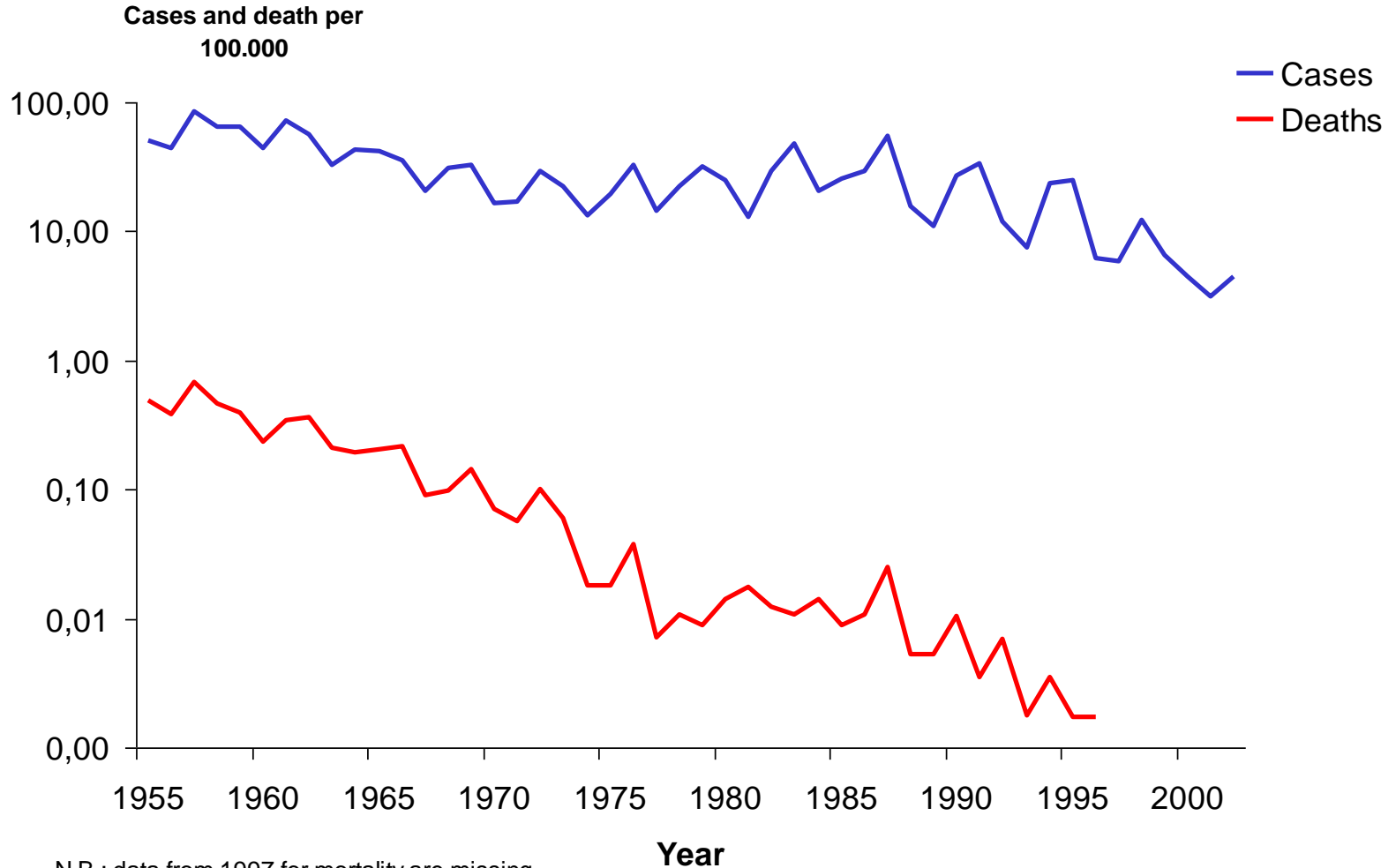
- Zaman serilerinde- **zaman içindeki değişim** çalışılmak istendiğinde
- Değişkenin birimleri logaritmik değişiklik gösterdiğinde
- X-ekseni = zaman
- Y-ekseni = hız (veya vaka sayısı)- logaritmik tabanda

ŞEKİL 4.5

Semilogaritmik ölçekli çizgi grafiğine örnek:
Ortaya çıkış yılına göre her 100,000 nüfusta bildirilen paralitk
pollomyelit vakaları, ABD, 1951-1989

Semilogaritmik çizgi grafiği

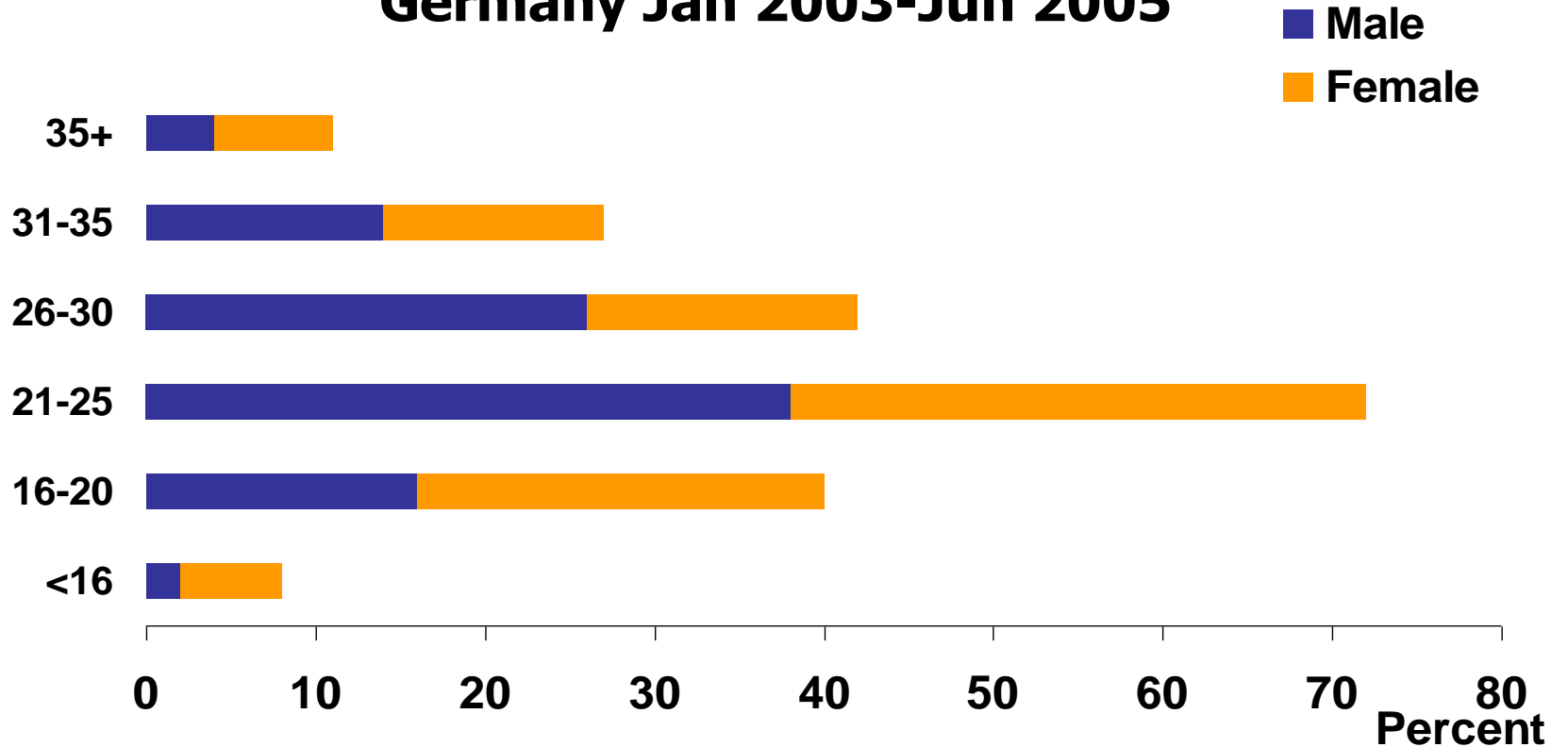
N.B.: data from 1997 for mortality are missing

Çubuk grafikler

- Bir değişkenin alt kategorileri karşılaştırılmak istendiğinde
- Yatay veya dikey hazırlanabilir
- Çubukların kalınlıkları aynı
- Uzunluk = frekans (sayı)
- Çubuklar ve gruplar arasında boşluk var, ancak grup içinde birden fazla özellik gösterildiğinde boşluk olmaz.

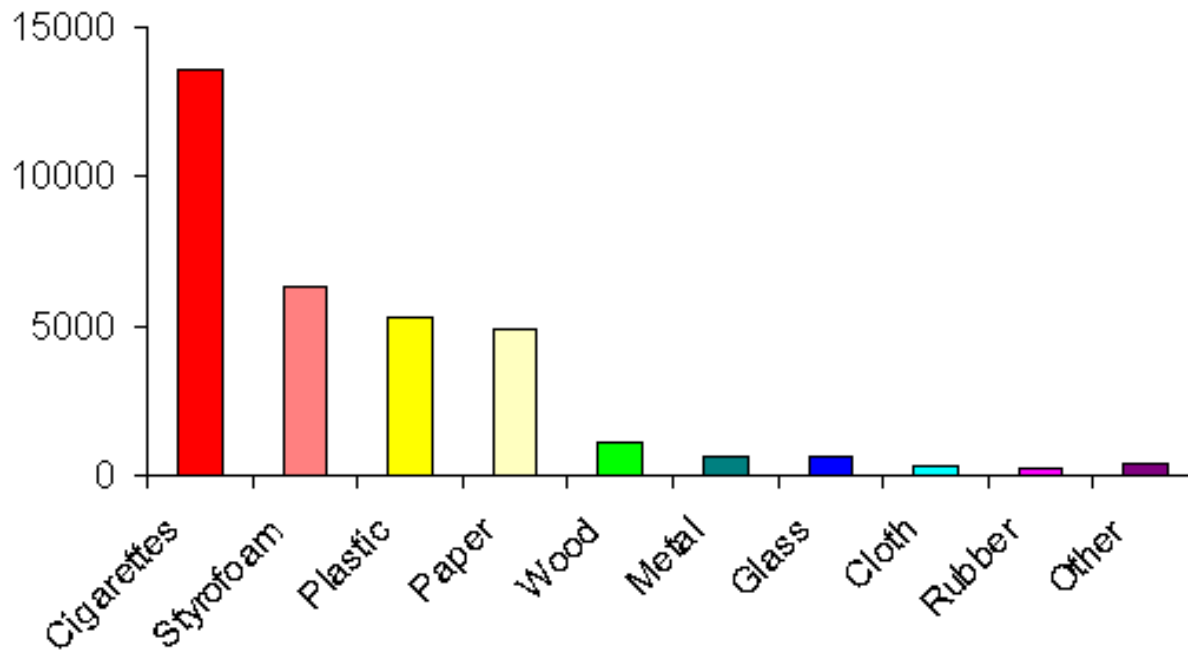
Yığılımlı Bar Grafik

**Age and sex distribution of STI patients,
Germany Jan 2003-Jun 2005**

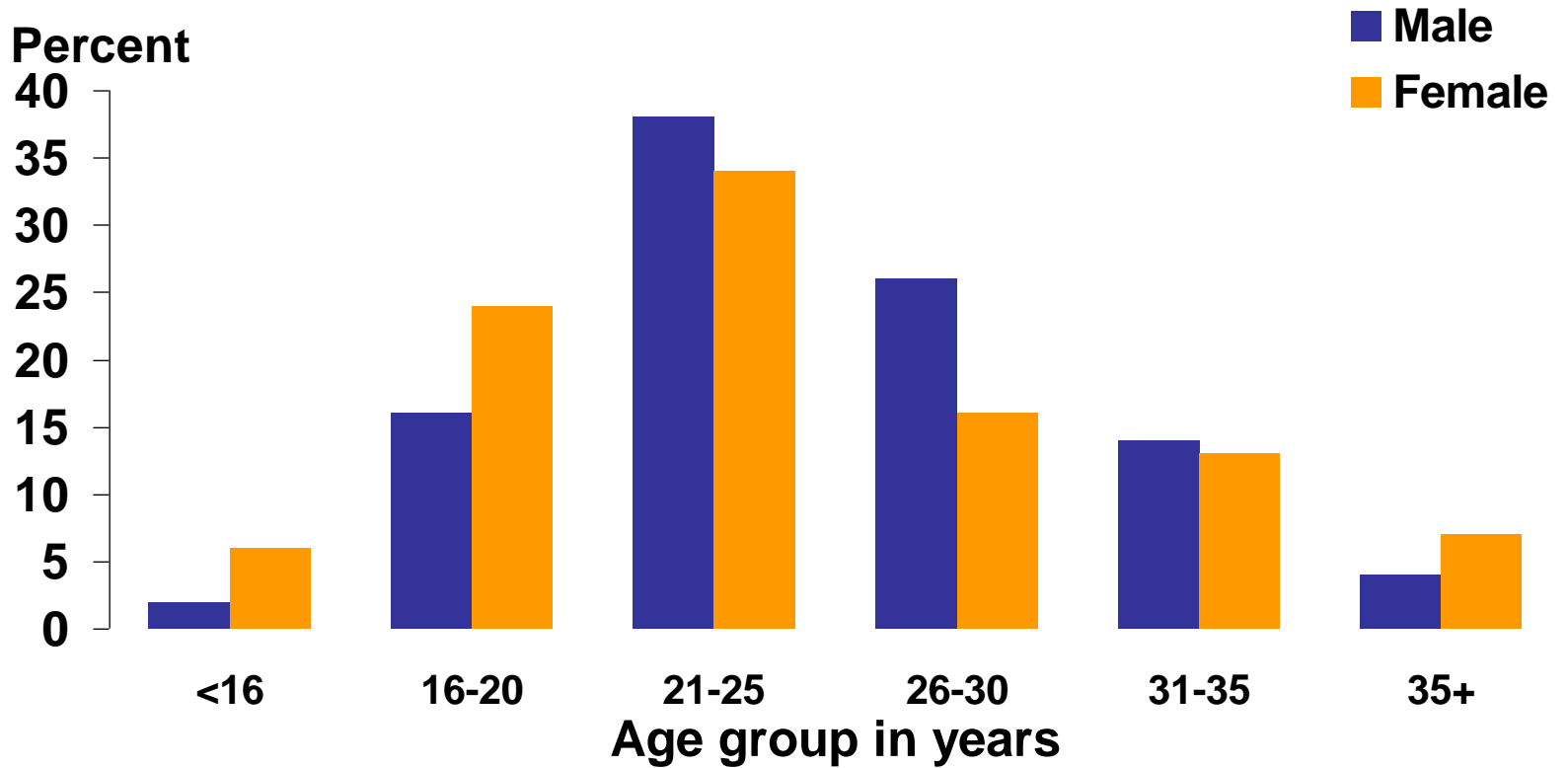
Değişkenin iki özelliğini yığılımlı gösterir.

Trash on the Beach: Type and Amount Total

Gruplandırılmış Bar Grafik

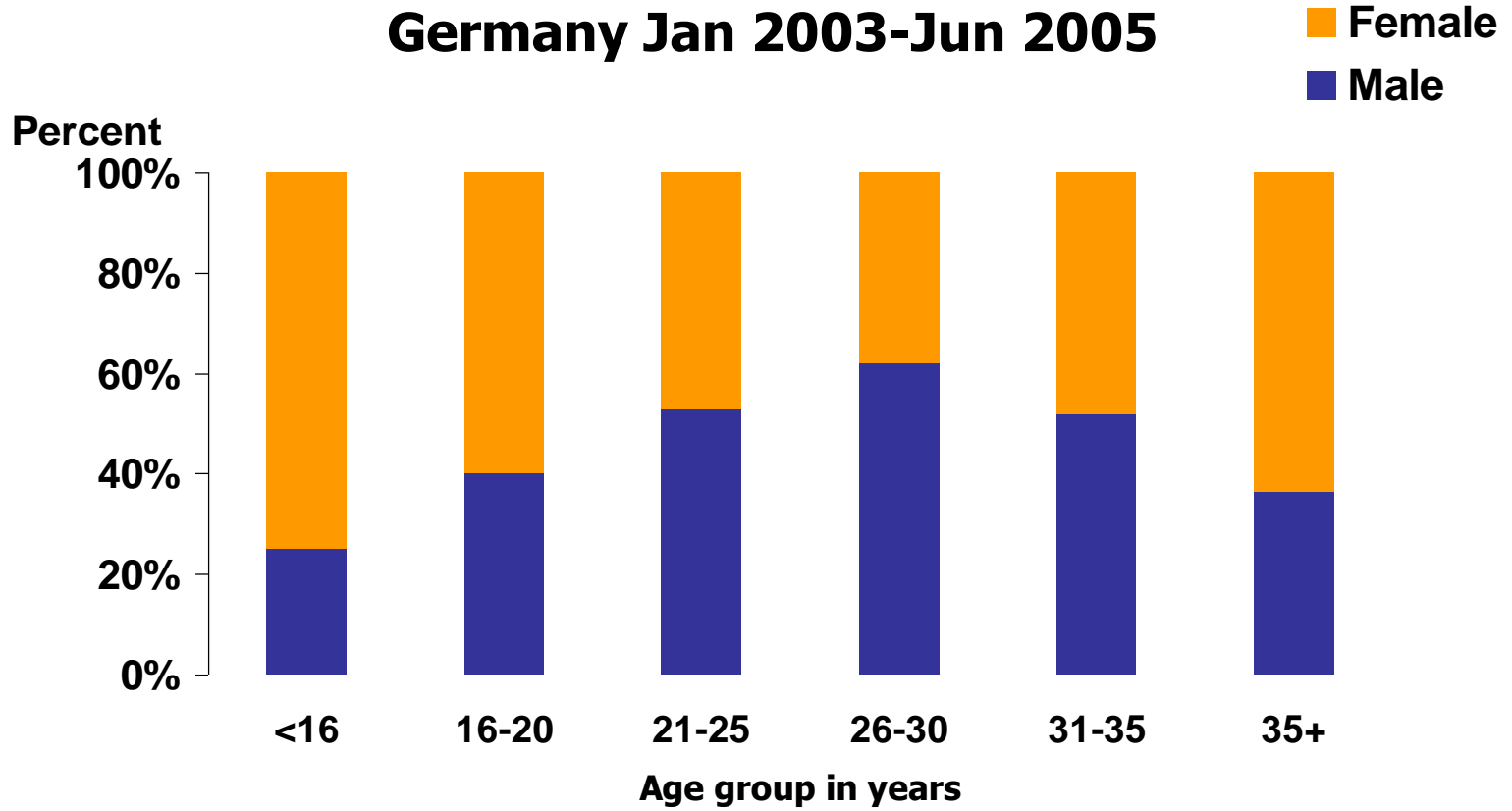
Age and sex distribution of STI patients, Germany Jan 2003-Jun 2005

Değişken, iki özelliğine göre karşılaştırmalı göstermek istendiğinde.

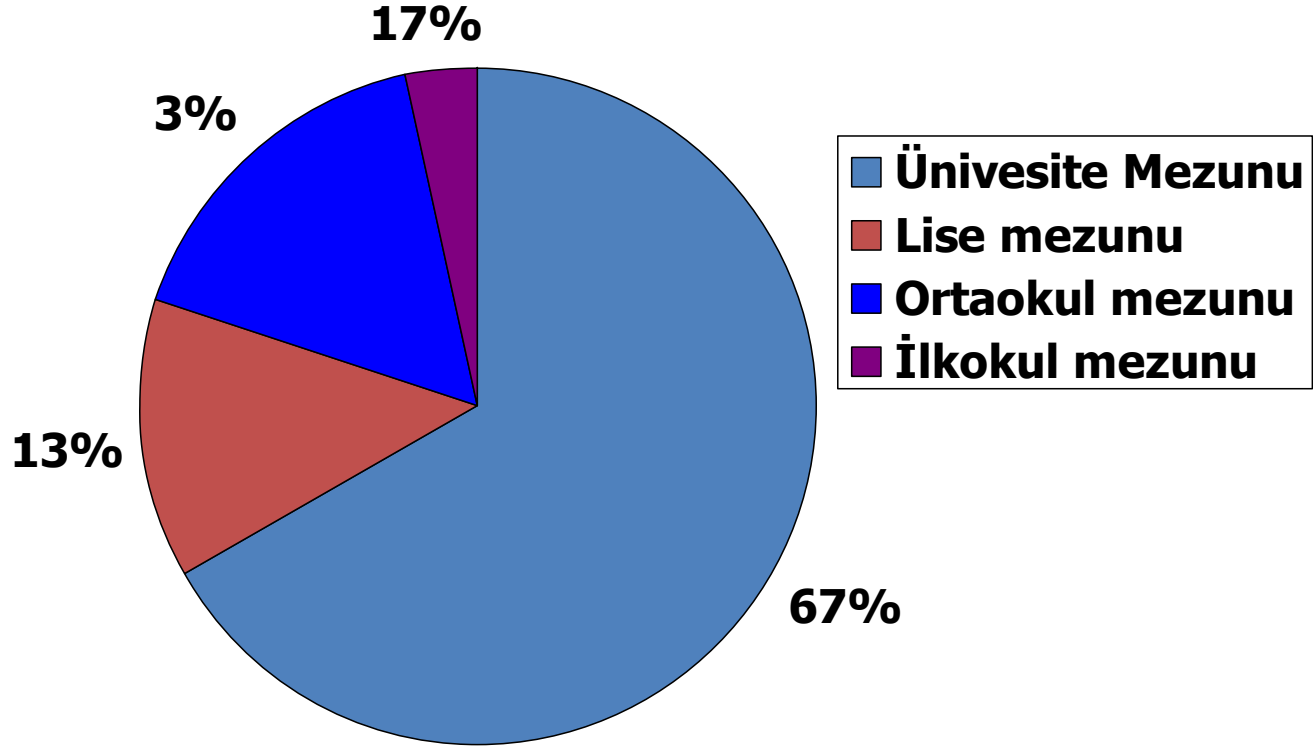
Komponent Çubuk Grafik

**Age and sex distribution of STI patients,
Germany Jan 2003-Jun 2005**

Her çubuk kendi içinde yer alan alt birimlerin yüzdesini verir.

Daire/Pay Grafikler

Grafik 6. Ankara Hastanesi'nde Çalışan Sağlık Personelinin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı, Ankara, 2005

Bir bütünün parçaları daire içinde gösterilmek istendiğinde.

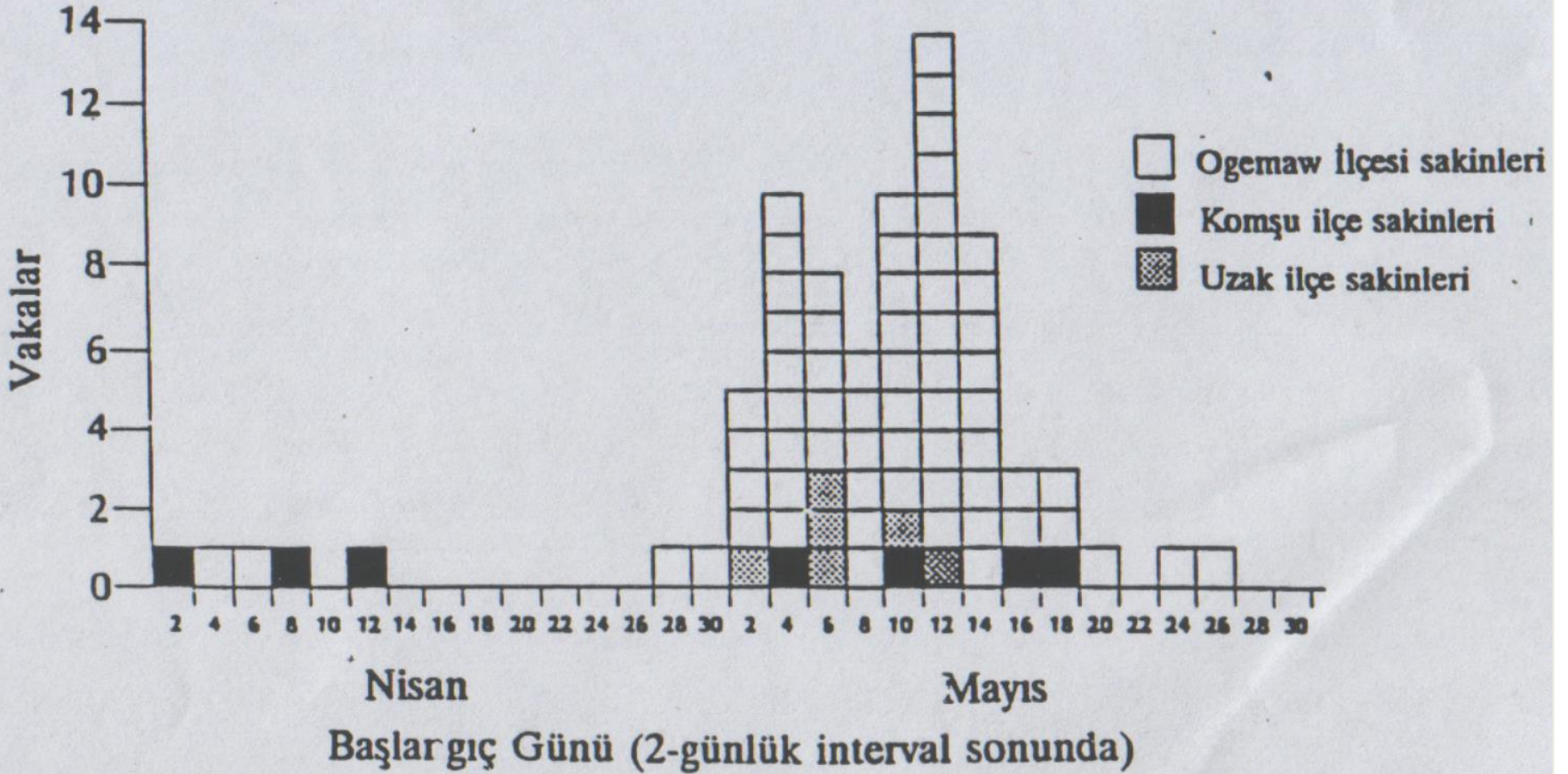
Histogram

- **Histogram**
 - Sıklık dağılımını gösterir
 - Altta kalan alan ilgili sayılar ile orantılı
 - Sütunlar arasında boşluk yok
 - Bir topluluğa ait veriler ile sınırlı
- **X-ekseni = zaman**
 - Epidemiden öncesi dönemden başlar ve sonrasına dek devam eder
- **Y-ekseni = vaka sayısı**
 - Genelde bir kare bir vakaya karşılık hazırlanır

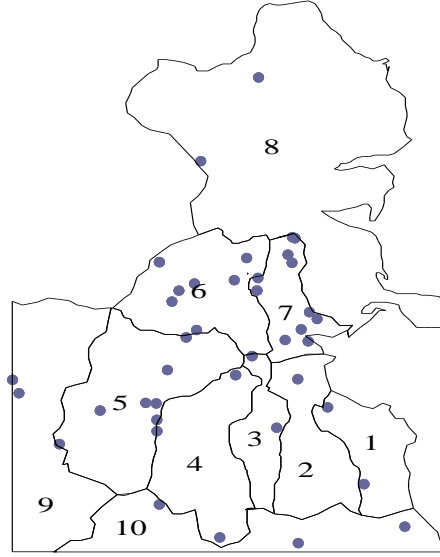
ŞEKİL 4.9

Histogram örneği:

Başlangıç tarihine ve yerleşim yerine göre bildirilmiş Hepatit A vakalarının sayısı; Ogemaw İlçesi, Nisan-Mayıs 1968

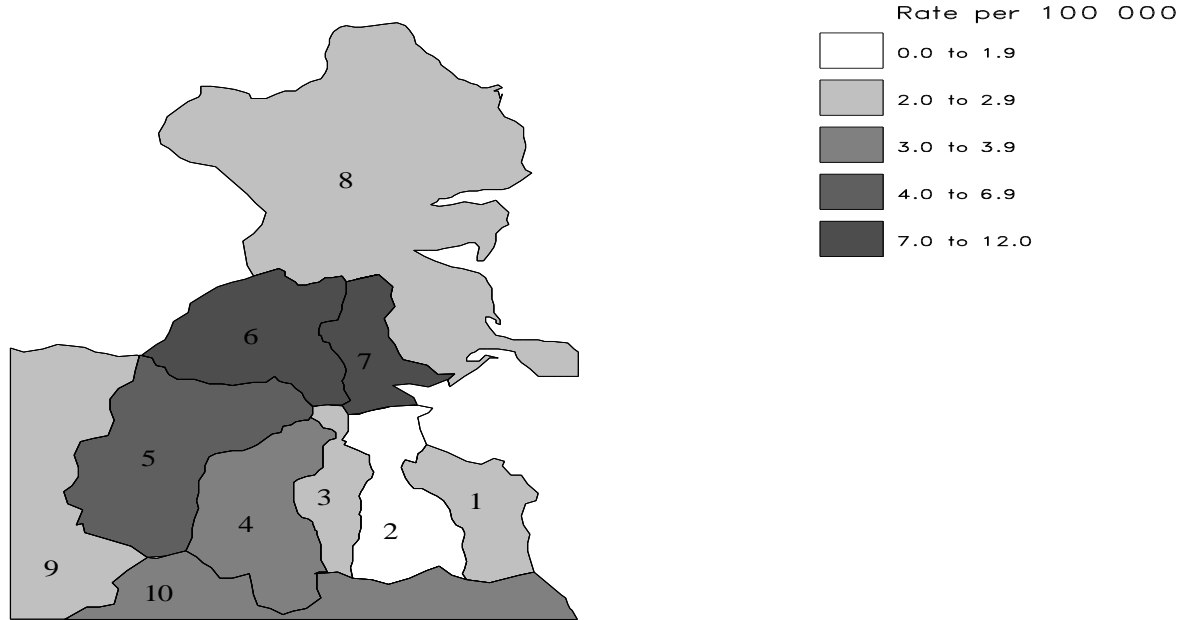
Nokta densite (alan) grafikleri

1 nokta = 1 vaka

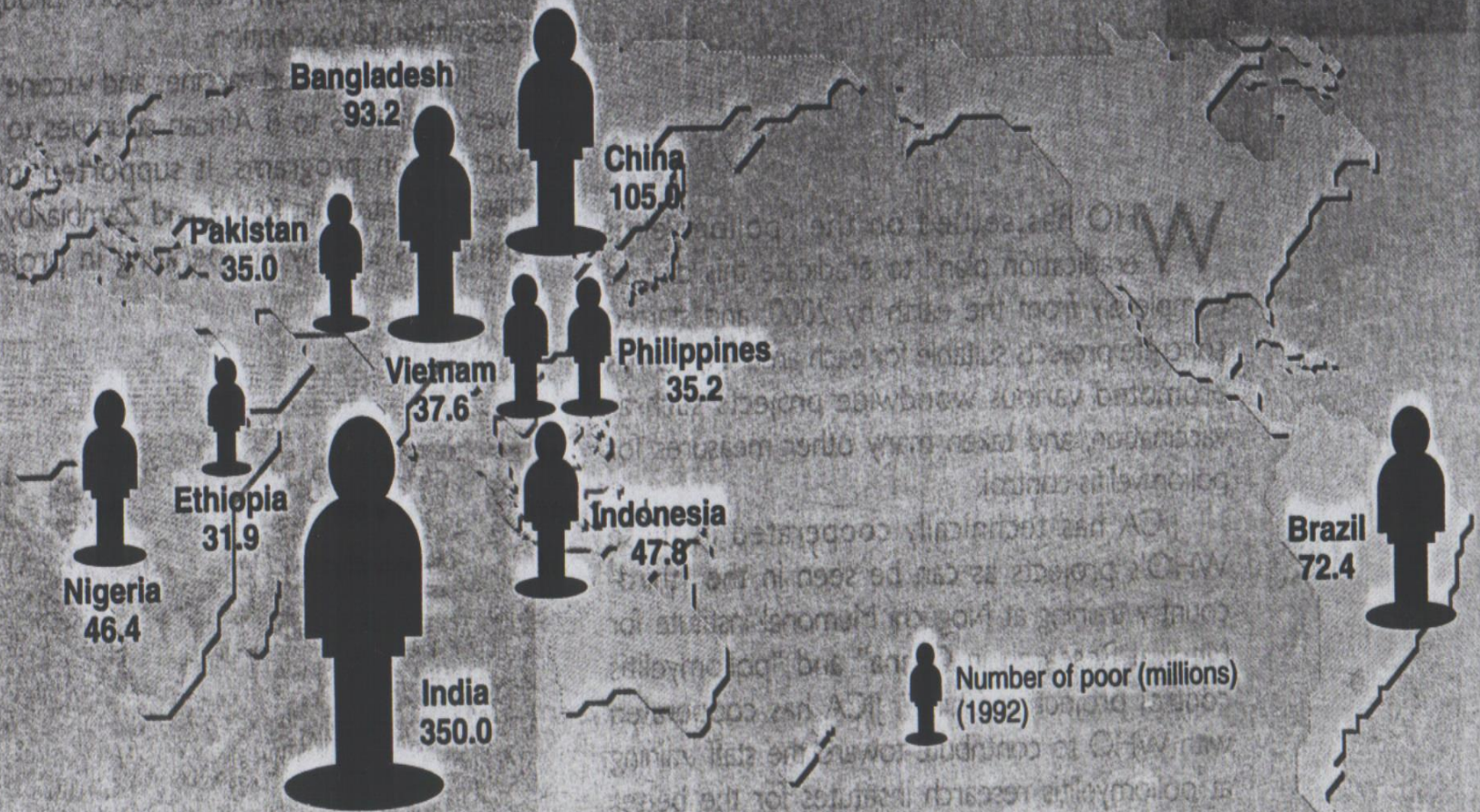
Şekil 2. Yaşanan alana göre meningococcal hastaların dağılımı, Dublin 2006

Alan Haritası

Şekil 3. Yaşanan alana göre meningococcal hastalık sıklığı (100 binde)
Dublin 2006

Ten developing countries with two-thirds of the world's poor

Kısaca,

- Tablo ve grafikler **İnceleme ve sunum için**
- Sunum şekli **Kağıt üstünde veya elektronik**
- **Tanımlama için**
 - *Zaman* - *çizgi grafikler*
 - *Yer* - *haritalar ve/veya tablolar*
 - *Kişi* - *tablolar ve/veya çubuk grafikler*
 - *Klinikte* - *tablolar*
- **Analiz için**
 - *Karşılaştırmada* - *2x2, 2xn, nx2, nxm tablolar*
- Tasarım **Olabildiğince sade!**

SON SÖZ

- Amaca göre ne göstermek istediđinizi saptayın.
- Sadece gerekli veriyi gösterin.
- Gereksiz Şekil, renk ve çizgilerden arındırın.
- En basit, yalın fakat anlaşılır grafiği seçin.
- Gereksiz 3D kullanmayın!!

**Kullandığınız her damla mürekkep
bir amaca hizmet etmeli !**

TEŞEKKÜR EDERİM.